

Έν δέ Θράκη τη καλουμένη ποτέ
Κεδρειπόλει έν τώ έλει θηρεύουσιν οι
άνθρωποι τα ορνίθια κοινή μετά των
ιεράκων οι μέν γάρ έχοντες ξύλα
σοβούσι τον κάλαμον καί την ύλην,
ίνα πέτωνται τα ορνίθια, οι δ' ιέρακες
άνωθεν υπερφαινόμενοι
καταδιώκουσιν ταύτα δε φοβούμενα
κάτω πέτονται πάλιν πρός τήν οι δ'
άνθρωποι τύπτοντες τοις ξύλοις
λαμβάνουσι, καί της θήρας
μεταδιδόασιν αυτοίς ρίπτουσι γάρ
των ορνίθων, οι δ' υπολαμβάνουσιν.

[Στην περιοχή της Θράκης που
κάποτε ονομαζόταν Κεδρίπολη,
οι άνθρωποι κυνηγούν τα μικρά
πουλιά στους βάλτους με τη
βοήθεια γερακιών. Οι άνθρωποι
κρατούν ξύλα και χτυπούν τα
καλάμια και τα χαμόκλαδα για να
κάνουν τα πουλάκια να πετάξουν
και τα γεράκια εμφανίζονται από
πάνω τους και τα καταδιώκουν.
Από τον φόβο τους τα πουλάκια
πετούν πάλι προς τη οι άνθρωποι
τα χτυπούν με τα ξύλα και τα
πιάνουν και δίνουν στα γεράκια
μερτικό τους ρίχνουν δηλαδή,
μερικά από τα πουλιά και τα
γεράκια τα πιάνουν.]

Αριστοτέλης, ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΑ ΖΩΑ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ

Πέρασαν πάνω από δύο ώρες αφ' ότου μπήκα
στην "καλύπτρα" και ακόμη να φανούν μεγάλα
αρπακτικά. Μόνο καμιά δεκαριά κοράκια
χοροπηδούν τσιμπολογώντας τα ψοφίμια.
Βρίσκομαι στην "ταϊστρα" του δάσους της Δαδιάς
ελπίζοντας να φωτογραφίσω τα πουλιά που θα
κατέβουν να φάνε. Η ειδική άδεια, με τη βοήθεια
του **Γιώργου Χανδρινού**, έφθασε επιτέλους εχθές
από το Υπουργείο Γεωργικής Ανάπτυξης στο
γραφείο της WWF και τα στελέχη της, **Δώρα**

ΠΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΕΒΡΟΥ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΒΑΓΙΑΝΟΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ : ΙΩΑΝΝΑ ΔΕΙΚΤΑΚΗ

Σκαρστή και **Γιάννης Μαρίνος** προετοίμασαν το
εγχείρημά μου. Το πρωί στον καταυλισμό με
περίμενε ο **Πέτρος Μπαμπάκας** (υπάλληλος στο
γραφείο περιβάλλοντος της νομαρχίας Έβρου)
με το NIVA της Νομαρχίας και καμιά εικοσαριά
ψόφια γουρουνάκια, προσφορά κάποιου
χοιροτροφείου. Φτάσαμε στην ταϊστρα, στην
καρδιά του δάσους, με τον Πέτρο να με
συμβουλευεί σ' όλη τη διαδρομή πώς να
αποφύγω την αποτυχία. Η καλύπτρα είναι μια
μικρή καλύβα από πλαστικό, που φτιάχτηκε για
να καθιστά αόρατους τους φωτογράφους που
επιθυμούν διακαώς να απαθανατίσουν το
λουκούλειο γεύμα των πτωματοφάγων. Μπήκα
μέσα και ο Πέτρος αφού έκλεισε πίσω μου την
πόρτα άνοιξε την περιφραξη και σκόρπισε τα
γουρουνάκια μέσα στην ταϊστρα. "Ακίνητος όπως
σου είπα και κλείσε καλά την τρύπα, θα έρθουμε
να σε πάρουμε το σούρουπο" ήταν τα τελευταία
του λόγια πριν φύγει.

Η "τρύπα" είναι ένα μικρό άνοιγμα από όπου προεξέχει ο φακός της φωτογραφικής μηχανής. Επιτέλους κατά το μεσημέρι κάποια μεγάλα πουλιά άρχισαν να γυροφέρνουν από πάνω. Ένας αετός κάθισε στο πιο κοντινό δένδρο αριστερά. Από το μικρό άνοιγμα, ήταν δύσκολο να καταλάβω τι είδος είναι και μόνο όταν κατέβηκε να φάει και εστίασα επάνω του τον φακό της μηχανής, μου φάνηκε ότι ήταν κραναγετός.

Η *Aquila pomarina* είναι ένας μικρόσωμος αετός (φθάνει τα 65 cm) της Ανατολικής Ευρώπης. Ζει από τη Βαλτική μέχρι τη χώρα μας και από τη Γερμανία μέχρι τη Ρωσία. Το χειμώνα μεταναστεύει στην Αφρική και επιστρέφει την Άνοιξη. Στον Βόσπορο που αποτελεί πέρασμά τους, δύο φορές τον χρόνο, τους βλέπουμε να περνούν κατά χιλιάδες κάθε μέρα, τον Σεπτέμβριο. Ο δρόμος τους προς τα νότια περνάει από το Ισραήλ, όπου οι μετρήσεις έδειξαν πόσο μεγάλοι είναι οι πληθυσμοί στην Ευρώπη και τη Ρωσία, αφού μετρήθηκαν σε μόνο μια μέρα 46.579 και όλο τον Σεπτέμβριο 141.868 πουλιά. Συνολικά υπολογίζεται ότι υπάρχουν περί τις 40.000 ζευγάρια, ενώ στη

Δαδιά φωλιάζουν περισσότερα από 20.

Είναι πουλί των δασών και φτιάχνει την φωλιά του επάνω στα δένδρα, από όπου πολλές φορές παραμονεύει τη λεία του. Συχνά περπατάει στο έδαφος ψάχνοντας για μικρά θηλαστικά, αμφίβια και κυρίως τρωκτικά. Μοιάζει πολύ με τον στικταετό *Aquila clanga* και συχνά είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο να τον ξεχωρίσουμε, όπως και από τους νεαρούς στεπαετούς, *Aquila nipalensis*. Οι τελευταίοι έχουν ελλειπτικά ρουθούνια ενώ οι στικταετοί και οι κραναγετοί στρογγυλά, ένα σαφές χαρακτηριστικό για το διαχωρισμό τους.

Όσο φωτογράφιζα τον κραναγετό ένα νεαρό όρνιο (*Gyps fulvus*) προσγειώθηκε στα δεξιά μου. Έμεινε αρκετή ώρα εκεί πριν αποφασίσει να πλησιάσει στα ζώα και να αρχίσει να τρώει. Σύντομα το ακολούθησαν και άλλα, μερικά τεράστια, σχεδόν 1 μέτρο ύψος. Το όρνιο είναι ένας ευρασιατικός τύπος γύπα, εξαπλωμένος από την Ιβηρική χερσόνησο και το Μαρόκο μέχρι την Ινδία.

Το υποείδος *Fulvescens* ζει γύρω από τα Ιμαλάια. Οι πιο σημαντικοί πληθυσμοί υπάρχουν στην Ισπανία με 8.000 ίσως ζευγάρια, περίπου 25.000 πουλιά και στην Κρήτη. Συνολικά στην

Κραυγαετός *Aquila pomarina*

Είναι ο μικρότερος από τους αετούς που φωλιάζουν στο δάσος της Δαδιάς, (περίπου 20 ζευγάρια) και το πιο κοινό είδος στην Ευρώπη. Οι κραυγαετοί το φθινόπωρο μεταναστεύουν από την ανατολική Ευρώπη και την Ρωσία στην Αφρική. Στον Βόσπορο τον Σεπτέμβριο μπορούμε να δούμε έως και χίλια από αυτά τα πουλιά να περνούν κάθε μέρα προς τα νότια.

Στικταετός *Aquila clanga*

Είναι είδος που σπάνια παρατηρείται στην Ευρώπη. Όμως μερικά πουλιά ξεχειμωνιάζουν στον Έβρο. Με ύψος έως 70 cm και άνοιγμα φτερών έως 1,80 cm είναι ένας από τους μεγάλους αετούς. Μοιάζει πολύ με τον κραυγαετό μόνο που είναι πολύ μεγαλύτερος.

Οι λίγοι στικταετοί που ξεχειμωνιάζουν στον Έβρο φωλιάζουν στα δένδρα κοντά σε υγρά τοπους, όπου κυνηγούν τρωκτικά, παρυδάτια πουλιά και κάποιες φορές ψάρια. Στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι υπάρχουν περί τα 1000 ζευγάρια από τα οποία τα 900 στην Ρωσία.

Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης και της Τουρκίας, πρέπει να υπάρχουν περί τα 10.000 ζευγάρια. Τα ενήλικα συνήθως δεν απομακρύνονται από τους τόπους αναπαραγωγής, ενώ κάποια νεαρά μεταναστεύουν το χειμώνα στη βόρεια Αφρική και την Αραβία. Για να αντιμετωπισθεί η δραματική μείωση του πληθυσμού τους, τα τελευταία χρόνια, πολλά νεαρά πουλιά που γεννήθηκαν σε αιχμαλωσία απελευθερώθηκαν στις Άλπεις. Στη Δαδιά τα ζευγάρια παρουσιάζουν σημαντικές αυξομειώσεις. Το 1994 υπήρχαν 11 που αργότερα μειώθηκαν πολύ. Τρέφονται με κάθε είδους ψοφίμια. Φωλιάζουν σε απότομους γκρεμούς πάνω από τους οποίους τους βλέπουμε να πετούν κυκλικά προς το μεσημέρι χρησιμοποιώντας τα ανοδικά ρεύματα αέρα. Συχνά σχηματίζουν αποικίες των 10 έως 20 ζευγαριών.

Δεν πέρασε πολύ ώρα από όταν εμφανίστηκαν

Το όρνιο *Gyps fulvus* είναι ένα από τα μεγαλύτερα αρπακτικά της Ευρώπης, με τους κυριότερους πληθυσμούς συγκεντρωμένους στην Ισπανία και την Κρήτη.

τα όρνια και οι πρώτοι μαυρογόμπες άρχισαν να καταφθάνουν. Ο *Aegypius monachus* είναι το μεγαλύτερο αρπακτικό της Ευρώπης, αφού φθάνει το ένα μέτρο και δέκα εκατοστά σε ύψος.

Στην Ευρώπη υπάρχει μόνο στην Ισπανία, Γαλλία και την Ελλάδα και πιο ανατολικά από την Τουρκία μέχρι την Κίνα. Στην Ισπανία το 1994 υπήρχαν 1027 ζευγάρια. Η αποικία της Δαδιάς από 5 ζευγάρια (περίπου 25 πουλιά), μετά την δημιουργία της ταΐστρας και άλλα διαχειρίστηκα μέτρα που πάρθηκαν αυξήθηκε σε τουλάχιστον 20 ζευγάρια σήμερα, δηλαδή ίσως 100 πουλιά. Σπάνια ορισμένα μεμονωμένα άτομα μεταναστεύουν μέχρι την Αίγυπτο και το Σουδάν ενώ στο σύνολο παραμένουν στην περιοχή της αναπαραγωγής. Φωλιάζει σε ψηλά δένδρα όπου φτιάχνει τεράστιες φωλιές.

Όταν προσγειώθηκαν στην ταΐστρα η πρώτη τους έννοια ήταν να αρχίσουν τις αψιμαχίες που εξελίχθηκαν σε πραγματικές μάχες. Ορμώντας πρόσωπο με πρόσωπο και φτεροκοπώντας με δύναμη, τσιμπούσαν ο ένας τον άλλο και όταν κάποιος δεν έβρισκε δίπλα του κάποιον όμοιο να χυμήξει, τη νύφη την πλήρωνε το πλησιέστερο όρνιο, που συνήθως παραδινόταν αμαχητί.

Ένα νεαρό πουλί με μαύρο φτέρωμα και κεφάλι, στάθηκε για καλή μου τύχη πολύ κοντά στην "καλύπτρα" σχεδόν ποζάροντας στον φακό. Όλα πήγαιναν κατ' ευχήν και ήλπιζα ότι σύντομα θα απαθανάτιζα το οργιώδες τσιμπούσι που μου περιέγραψαν τα στελέχη της WWF ότι λαμβάνει χώρα, όταν τα πουλιά δεν αντιληφθούν την παρουσία του φωτογράφου. Όμως καθώς φαίνεται πήρα πολύ θάρρος και άρχισα να μετακινώ το φακό δεξιά και αριστερά ξεχνώντας τις συμβουλές του Πέτρου Μπαμπάκα για πλήρη ακινησία πριν το φαγοπότι ξεκινήσει για τα καλά. Μάλλον κατάλαβαν ότι κάποιος αναιδής παπαράτσι τους παρακολουθεί και ένας-ένας οι γύπες πέταξαν για τα γύρω δένδρα. Καλοκάθισαν στα κλαριά και δεν έλεγαν να κατέβουν. Απογοητεύτηκα αφού γνώριζα το σενάριο που μου είχε περιγράψει η Δώρα Σκαρ-

Όρνιο *Gyps fulvus*

"Ο δε γύψ νεοττεύει μὲν ἐπὶ πέτραις ἀπροσβάτοις, διὸ σπάνιον ἰδεῖν νεοττιὰν γυπὸς καὶ νεοττούς. καὶ διὰ τοῦτο καὶ Ἡρόδωρος ὁ Βρύσωνος τοῦ σοφιστοῦ πατήρ φησιν εἶναι τοὺς γύπας ἀφ' ἐτέρας γῆς, ἀδήλου ἡμῖν, τοῦτο τε λέγων τὸ σημεῖον, ὅτι οὐδεὶς εἴρακε γυπὸς νεοττιὰν, καὶ ὅτι πολλοὶ ἐξαίφνης φαίνονται ἀκολουθοῦντες τοῖς στρατεύμασιν."

[Ο γύπας γεννάει σε απρόσιτους βράχους, γι' αυτό είναι σπάνιο να δει κανείς τους νεοσσούς του. Και γι' αυτό ο Ηρόδωρος ο Βρύσωνος, ο πατέρας του σοφιστή λέει ότι οι γύπες έρχονται από άγνωστη χώρα και αυτό το συμπεραίνει από το ότι κανείς δεν έχει δει ποτέ νεοσσούς γύπα. Και απ' ότι φαίνεται πολλοί από αυτούς ακολουθούν τα στρατεύματα].

Αριστοτέλη,
"Περὶ ζῶων
ἱστορία".

Μαυρόγυπας

Στο πορτρέτο αυτού του νεαρού μαυρόγυπα της Δαδιάς διακρίνουμε το δυνατό ράμφος με το οποίο τα πουλιά αυτά μπορούν να σχίσουν το δέρμα και από τα μεγαλύτερα ψοφίμια, για να τραφούν από τα σωθικά του.

τσή. "Εάν σε αντιληφθούν δεν θα κατέβουν, εάν δε σε δουν να φεύγεις", ήταν τα λόγια της. Παρόλο που το γεύμα των αρπακτικών δεν ολοκληρώθηκε έφγα το σούρουπο, όταν ήρθαν να με πάρουν με αρκετές καλές φωτογραφίες των πουλιών. Το δάσος της Δαδιάς βρίσκεται 65 χιλ. βόρεια της Αλεξανδρούπολης. Ανήκει στο ευρύτερο οικοσύστημα του ποταμού Έβρου και μαζί με το Δέλτα αποτελούν τους πιο πλούσιους σε ορνιθοπανίδα πυρήνες του.

Στην καρδιά της Θράκης, της πατρίδας του Ορφέα, η περιοχή πρέπει να κατοικήθηκε από πολύ παλιά, όπως δείχνουν τα πετρογραφήματα και οι μεγαλιθικές κατασκευές κοντά στο Δέρειο, που χρονολογούνται στο 1100 π.Χ. Η παράδοση αναφέρει ότι οι πρώτοι κάτοικοι έφθασαν στη Δαδιά από κάποια μεγάλη πόλη της περιοχής για να γλυτώσουν από μια φοβερή επιδημία. Στην Γκριμπρανα, το βουνό που βρίσκεται στο κέντρο του δάσους, βρίσκονται τα ερείπια ενός Βυζαντινού κάστρου που έχτισε ο Ιουστινιανός. Το Μοναστήρι της Παναγίας της Πορταΐτσας, που υπάρχει κοντά στο χωριό, ίσως να κτίστηκε το 17ο αιώνα.

Η μορφολογία του εδάφους με βαθιές ρεματιές, λίμνες, ποτάμια, τα είδη των δένδρων, όπως το Θασίτικο πεύκο, το μαυρόπευκο και διάφορα είδη Δρυός, σε συνδυασμό με τη θέση όπου σιμίγει η ευρωπαϊκή και ασιατική χλωρίδα και πανίδα επάνω στο δρόμο μεταναστευσης των αποδημητικών πουλιών από την βόρεια Ευρώπη και τη Σιβηρία προς την Αφρική, συνετέλεσαν ώστε στο πέρασμα των αιώνων να συγκεντρωθούν στο δάσος της Δαδιάς περισσότερα από 20 είδη αρπακτικών. Έχουν παρατηρηθεί στο δάσος 36 από τα 38 είδη ημεροβίων αρπακτικών πουλιών και τρία από τα τέσσερα είδη γύπα της Ευρώπης

Η έκθεση του Ben Hallman σε συνεργασία με την IUCN/WWF, οδήγησε την Ελληνική κυβέρνηση να ανακηρύξει το 1980 την περιοχή προστατευόμενη. Δημιουργήθηκαν δύο πυρήνες αυστηρής προστασίας με έκταση 72.900 στρεμμάτων και μια περιφερειακή ζώνη 357.100 στρεμμάτων. Με οικονομική βοήθεια από την Ευρωπαϊκή κοινότητα, η Ελληνική κυβέρνηση έχτισε από το 1987 και μετά ένα κέντρο ενημέρωσης και έναν ξενώνα. Μετά

Μαυρόγυπες σε κουφάρι στην "ταϊστρα" της Δαδιάς, όπου ζουν οι τελευταίοι εναπομείναντες πληθυσμοί της Ελλάδας.

ΦΩΤ. Δ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ / WWF HELLAS

Στην Ηπειρωτική Ελλάδα η νησοπέρδικα *Alectoris chukar* υπάρχει μόνο στην Θράκη. Είναι ένα από τα είδη που εξ αιτίας του κυνηγιού κινδυνεύει με εξαφάνιση.

την ίδρυσή του το 1990 πολύ σημαντικό έργο για την προστασία του βιότοπου πραγματοποίησε το WWF Ελλάδα. Αυτό υλοποίησε και χρηματοδότησε εν μέρει το πρόγραμμα LIFE από το 2002 έως το 2005. Στα πλαίσια του προγράμματος φτιάχτηκαν μικρά φράγματα για την δημιουργία λιμνών, δύο νέες ταϊστρος, συντηρήθηκαν τα δασικά ξέφωτα όπου μπορούν να κυνηγούν τα πουλιά, υλοποιήθηκε πρόγραμμα ραδιοπαρακολούθησης των μαυρόγυπων και γενετική μελέτη, από όπου προέκυψαν πολύτιμα στοιχεία για την προστασία τους. Με εισήγηση των επιστημόνων του, η περίοδος της υλοτομίας στις περιοχές που φωλιάζουν οι μαυρόγυπες, άλλαξε από την άνοιξη στο φθινόπωρο μετά την αναπαραγωγική περίοδο και το πέταγμα των νεοσσών. Μετά την ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής μελέτης και την ολοκλήρωση του προγράμ-

ματος LIFE, τα στελέχη της WWF Ελλάδα, συνεχίζουν το επιστημονικό έργο τους στην περιοχή, ενημερώνουν τους επισκέπτες και συνδράμουν τους ειδικούς επιστήμονες και φωτογράφους στο έργο τους σε συνεργασία με τη Νομαρχία Έβρου, το δασαρχείο και τη Δημοτική Επιχείρηση Δαδιάς, που ανέλαβε από το 1994 την διαχείριση του Οικοτουριστικού Κέντρου. Ελπίζω το ανεκτίμητο έργο που προσέφερε και συνεχίζει να προσφέρει το τοπικό τμήμα του WWF Ελλάδα να ολοκληρωθεί με την ανακήρυξη του δάσους της Δαδιάς σε Εθνικό Πάρκο που θα κατοχυρώσει ουσιαστικά την προστασία του. Μετά από χρόνια προσπάθειας τον Οκτώβριο του 2006 ανακηρύχτηκε το Εθνικό Πάρκο Δαδιάς - Λευκίμης-Σουφλίου. Θα μπορούσε να αναφερθεί ότι το WWF όλα αυτά τα χρόνια βοήθησε στην καλύτερη διαχείριση και προστασία του Δάσους μέσα από την εφαρμογή της νομοθεσίας και τη σύνταξη επιστημονικά τεκμηριωμένων μελετών, οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν από τους αρμόδιους φορείς. Πολλές από τις επισκέψεις μου στο δάσος της Δαδιάς τα τελευταία χρόνια έγιναν για να εντοπίσω μια πολύ

σπάνια ορχιδέα την *Orchis Punctulata*, που υπάρχει μόνο εδώ και στη νότια Χίο.

Ψάχνοντας στα δάση βελανιδιάς νότια από το εγκαταλειμμένο χωριό Πεσσάνη, συνάντησα την νησοπέρδικα που βρίσκεται στην ηπειρωτική Ελλάδα, μόνο στη Θράκη. Το είδος αυτό, η *Alectoris chukar*, μοιάζει πολύ με την πετροπέρδικα, *Alectoris Graeca*. Οι πιο εμφανείς διαφορές τους είναι το μαύρο σημάδι, που στην *Chukar* υπάρχει πίσω από το κάτω μέρος του ράμφους, ενώ στην *Graeca* πίσω από όλο το ράμφος και το χρώμα των φτερών στο λαϊμό που στη νησοπέρδικα είναι κρεμ και στην ελληνική λευκό. Κατά ορισμένους μελετητές τα πουλιά της Θράκης ανήκουν σε ξεχωριστό υποείδος το *Alectoris Chukar Kleini*. Πρόκειται για είδος που κινδυνεύει με εξαφάνιση όπως και το άλλο είδος της οικογένειας *Phasianidae* (Game bird) ο φασιανός *Phasianus colchicus*

Νησοπέρδικα

Η νησοπέρδικα ή νησιώτικη πέρδικα, διαφέρει από την Ελληνική πέρδικα (πετροπέρδικα ή βουνίσια) στο μαύρο σημάδι πίσω από το ράμφος. Στην νησιώτικη υπάρχει μόνο στο κάτω μέρος (όπως φαίνεται στην φωτογραφία) ενώ στην βουνίσια πίσω από όλο το ράμφος. Επίσης τα φτερά του λαιμού στην νησιώτικη είναι κρεμ ενώ στην βουνίσια άσπρα. Σύμφωνα με κάποιους μελετητές τα πουλιά της Θράκης ανήκουν σε ξεχωριστό υποείδος το *Alectoris Chukar Kleini*.

Φασιανός *Colchicus*

Οι φασιανοί είναι πουλιά της Ασίας που μεταφέρθηκαν στην Ευρώπη ήδη από την Ρωμαϊκή εποχή. Οι μόνοι Ευρωπαϊκοί πληθυσμοί που θεωρούνται αυτόχθονες είναι αυτοί γύρω από την Μαύρη θάλασσα και την κοιλάδα του Νέστου, ενώ κατά καιρούς έχουν εντοπισθεί πουλιά στο Δέλτα του Έβρου. Το υποείδος του φασιανού *Colchicus*, όπως αυτό στην φωτογραφία κάτω, δεν έχει λευκό δακτυλίδι στον λαιμό, που έχει το υποείδος *Torguatus*. Τα πουλιά που έχουν παρατηρηθεί στον Έβρο ανήκουν στο πρώτο.

που έχει σποραδικά παρατηρηθεί στην περιοχή του Έβρου. Οι πληθυσμοί των φασιανών που υπάρχουν στην Ευρώπη δεν είναι γηγενείς, αλλά έχουν μεταφερθεί με σκοπό να γίνουν θηράματα από την ανατολική Ασία, ήδη από την Ρωμαϊκή εποχή. Οι μόνοι πληθυσμοί που θεωρούνται αυτόχθονες είναι ορισμένοι γύρω από τη Μαύρη θάλασσα και στην κοιλάδα του Νέστου, που είναι και το δυτικότερο σημείο της φυσικής τους εξάπλωσης. Υπάρχουν δύο υποείδη, το *Colchicus* με τα αρσενικά χωρίς άσπρο δακτυλίδι στο λαιμό και καφέ το πίσω μέρος της πλάτης και το *Torguatus* με λευκό δακτυλίδι στο λαιμό και γκριζό το πίσω μέρος της πλάτης προς την ουρά. Οι ελληνικοί ελάχιστοι και σπάνιοι πληθυσμοί ανήκουν στο πρώτο. Μια από τις πιο εντυπωσιακές συνήθειες του πανέμορφου αυτού πουλιού είναι ο χορός του αρσενικού γύρω από το θηλυκό, με κατεβασμένα τα φτερά να σέρνονται στο έδαφος μέχρι να ξεναρώσει μαζί της.

Με περισσότερα από 500 χιλ. μήκος ο Έβρος είναι ο μεγαλύτερος ποταμός των Βαλκανίων, τα 218 από αυτά βρίσκονται στην Ελλάδα. Από τα 53.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα της κοιλάδας απορροής του το 6,3% ανήκει στην Ελλάδα το 27,5% στην Τουρκία και το 66,2% στη Βουλγαρία. Δύο από τους κύριους παραποτάμους του ο **Ερυθροπόταμος** και ο **Άρδας** ξεκινούν από την Βουλγαρία και περνούν στην χώρα μας. Το μεγαλύτερο μέρος από το δέλτα του με έκταση 188 τετραγωνικά χιλιόμετρα βρίσκεται στην Ελλάδα.

Μέχρι το 1950 ελάχιστοι έμπαιναν μέσα σ' αυτό, κυρίως κυνηγοί και ψαράδες, αφού ήταν σχεδόν απροσπέλαστο εξαιτίας της οργιώδους βλάστησης και των μεγάλων πλημμυρισμένων εκτάσεων. Αργότερα με την βοήθεια του ΝΑΤΟ ξεκίνησε ένα πρόγραμμα για την αποξήρανση του υγρότοπου. Έγινε ευθυγράμμιση της κοίτης, φτιάχτηκαν αποστραγγιστικά κανάλια, αντλιοστάσια, αναχώματα και δόθηκαν για καλλιέργεια μεγάλες εκτάσεις, με λίγα λόγια έγινε ότι ήταν δυνατό για την καταστροφή του βιότοπου.

Ο Δασότρυγας *Tringa Ochropus*, είναι ένα από τα πολλά είδη τρύγγα που συναντάμε στο Δέλτα του Έβρου.

Θα μου πείτε αυτό ανήκει στην εθνική μας παράδοση, αφού πρώτοι οι Μινύες προσπάθησαν να αποξηράνουν την Κοπαΐδα με τη διευθέτηση των καταβολών, για να μην πάμε παλιότερα αφού υπάρχει η γνώμη ότι ο άθλος του Ηρακλή που εξόντωσε τη Λερναία Ύδρα δεν ήταν άλλο από την προσπάθειά του να αποξηράνει τα βάλτοτόπια της Αργολίδας. Εμείς πάντως οι πιο σύγχρονοι τα πήγαμε πολύ καλύτερα, αποξηράναμε την Κοπαΐδα, τη λίμνη των Γιαννιτσών, τη λίμνη Αχινού, τις λιμνοθάλασσες της Αγουλινίτσας και Μουριάς και τη λίμνη Κάρολα της Θεσσαλίας, μόνο που για την τελευταία το μετανώσαμε και τώρα την ξαναφιτάχνουμε. Έτσι κατορθώσαμε να εξαλείψουμε το 60% των υδροτόπων μας μέσα σε 100 χρόνια. Θα μου πείτε ότι απαλλάχθηκαν πολλές περιοχές από την ελνοοσία και κερδήθηκαν μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις αλλά αυτό είναι μόνο αλήθεια για την Κοπαΐδα και τα Γιαννιτσά. Σε άλλα μέρη, όπως το Δέλτα του Έβρου το αποτέλεσμα ήταν αντίθετο. Εδώ η αποστράγγιση σε συνδυασμό με την ευθυγράμμιση της κοίτης επέτρεψε την εισροή θαλασσι-

νού νερού και πολλά πριν εύφορα εδάφη μετατράπηκαν σε αλατούχα, ακατάλληλα για καλλιέργεια.

Οι υδροτόποι, αποτελούν μαζί με τα τροπικά δάση, τα πλουσιότερα σε έμβια είδη οικοσυστήματα του πλανήτη, όπου όλοι οι οργανισμοί από το φυτοπλαγκτόν μέχρι τα ανώτερα θηλαστικά, συμβιώνουν αλληλοεξαρτώμενοι. Έτσι μαζί με τους υδροτόπους χάσαμε μεγάλο μέρος της πανίδας της χώρας μας. Παρ' όλα αυτά το Δέλτα του Έβρου διατηρεί ακόμα μια εξαιρετική ορνιθοπανίδα. Αποτελεί σημαντικό σταθμό για τα μεταναστευτικά πουλιά, σημείο όπου ξεχειμωνιάζουν εκατοντάδες χιλιάδες παρυδάτια και περιοχή αναπαραγωγής για κάποια πολύ σπάνια είδη. Ιδιαίτερα την άνοιξη τα πουλιά που κατευθύνονται προς τις περιοχές αναπαραγωγής της βόρειας Ευρώπης και της Σιβηρίας σταματούν εδώ για να τραφούν και να ξεκουραστούν από το μακρινό τους ταξίδι. Κάποια από αυτά είναι οι **Τρύγες**. Ο **Δασότρυγας, *Tringa Ochropus***, που κατά-

φερα να φωτογραφησω, πολλές φορές διαχειμάζει στο Δέλτα. Το καλοκαίρι μεταναστεύει στη βόρεια Ευρώπη και τη Σιβηρία όπου αναπαράγεται. Είναι το μόνο από τα παρυδάτια που αφήνει τα αυγά του ψηλά, συνήθως σε εγκαταλειμμένες φωλιές περιστεριών και άλλων μικροπυλων, χωρίς να τις τροποποιεί ιδιαίτερα.

Στο Δέλτα, το βλέπουμε να τριγυρνάει γύρω από το νερό ψάχνοντας για κάμπιες και έντομα. Σχηματίζει μονογαμικά ζευγάρια αλλά μόλις τα αυγά εκκολαφθούν, το ένα πουλί, συνήθως το θηλυκό εγκαταλείπει την οικογένεια και μεταναστεύει. Ένα άλλο συγγενικό αλλά πολύ μεγαλύτερο, που φωτογράφησα κοντά στη λιμνοθάλασσα Λακί, ήταν η **Τουρλίδα, *Numenius arquata***. Είναι το μεγαλύτερο είδος της οικογένειας ***Scolopacidae***, αφού φθάνει σε ύψος τα 60 cm. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι το μακρύ τοξωτό ράμφος, που είναι ακόμη μεγαλύτερο στα θηλυκά και τους επιτρέπει να εισχωρούν σε σχισμές των βράχων, φωλιές μικρών θηλαστικών και βαθειά μέσα στη λάσπη, από όπου αντλούν τροφή απλησίαστη για τα άλλα πουλιά. Γεννάει τα

αυγά της από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο στη Βόρεια Ευρώπη, σε φωλιές στο έδαφος, ενώ διαχειμάζει στη Νότια Ευρώπη, και στο Δέλτα του Έβρου, ενώ πολλά πουλιά μεταναστεύουν και στην Αφρική. Το κελάδημά του την άνοιξη είναι από τα ωραιότερα των πουλιών της Ευρώπης.

Με το ίδιο σουλούπι, σαφώς μικρότερος είναι ο **Καλαμοκανάς**. Ο *Himantopus Himantopus*, είναι ένα κομψό παρυδάτιο πουλί που συχνάζει το καλοκαίρι σε πλημμυρισμένες εκτάσεις του Δέλτα, όπου και περιστασιακά αναπαράγεται. Διαχειμάζει συνήθως στην Αφρική, ενώ το καλοκαίρι δεν μεταναστεύει βορειότερα από τη νότια Ευρώπη. Μπορούμε έτσι να το χαρακτηρίσουμε ως μεσογειακό είδος για την Ευρώπη, ενώ ανατολικά το βρίσκουμε έως την Ινδία και την Κίνα. Το όνομά του προέρχεται από τα μακριά λεπτά πόδια που διαθέτει, τα οποία του επιτρέπουν να περπατάει σε βαθειά σχετικά νερά, απλησίαστα για άλλα είδη, όπου κυνηγάει έντομα και άλλα υδρόβια ασπόνδυλα από την επιφάνεια του νερού. Συχνά σχη-

ματίζουν ομάδες και αρκετά πουλιά κυνηγούν μαζί, ενώ δε λείπουν και οι μικροσυμπλοκές μεταξύ τους. Τότε παίρνουν τη χαρακτηριστική απειλητική στάση με το κεφάλι ψηλά και φουσκωμένα τα φτερά. Εάν αυτό δεν πιάσει συχνά απογειώνονται και με κατεβασμένο το κεφάλι και τα πόδια φτεροκοπούν πάνω από τον αντίπαλο σα να θέλουν να προσγειωθούν στην πλάτη του. Καμιά φορά βλέπουμε τα αρσενικά να αιωρούνται πετώντας σε μικρή απόσταση από το έδαφος σα μικρά ελικόπτερα. Πολύ κοντινός τους γείτονας είναι και οι νερόκοτες.

Η *Gallinula chloropus* υπάρχει σε πλημμυρισμένες εκτάσεις του Δέλτα όλο το χρόνο. Είναι ένα κοσμοπολίτικο είδος αφού τη βρίσκουμε σε όλες τις ηπείρους εκτός από την Αυστραλία. Υπάρχουν 12 υποείδη, σχετικά λίγα σε σχέση με την παγκόσμια εξάπλωσή του. Είναι αμφίβιο είδος, αφού κινείται με ευκολία τόσο μέσα στο νερό, όσο και έξω, σκαρφαλώνοντας με ευκολία ακόμη και πάνω στα δένδρα. Τις βλέ-

Το μακρύ κυρτό ράμφος είναι το σήμα κατατεθέν της τουρλίδας. Η *Numenius arquata* είναι ένα από τα μεγαλύτερα παρυδάτια του Δέλτα.

πουμε παντού στο Δέλτα να κολυμπούν, πιάνοντας έντομα και προνύμφες από την επιφάνεια του νερού με το κόκκινο-κίτρινο ράμφος τους. Έχουν ένα πανέμορφο κόκκινο θυρεό στο μέτωπο. Έχει παρατηρηθεί ότι νεαρά πουλιά συχνά βοηθούν τους γονείς τους στην εκκόλαψη των αυγών και στο τάϊσμα των νεοσσών. Επίσης ότι δύο ή περισσότερες θηλυκές μοιράζονται την ίδια φωλιά, συνεργάζονται για την κατασκευή της ή και ακόμη μοιράζονται το ίδιο αρσενικό. Συχνά τα δύο θηλυκά είναι μαμά και κόρη και το αρσενικό γιός της νεότερης. Έτσι προκύπτει ένα περίπλοκο κοινωνικό σχήμα που βρίσκεται στη βάση της επιτυχίας του είδους και κατ' επέκταση στην παγκόσμια εξάπλωσή του.

Πολύ κοντινός συγγενής της νερόκοτας είναι ίσως το πιο κοινό πουλί των υγρότοπων η Φαλαγίδα. Η *Fulica atra* μοιάζει με πάπια από μακριά, αφού κολυμπάει συνεχώς βουτώντας κάθε τόσο στο νερό. Αλλά εάν τη δούμε έξω

από το νερό, θα διακρίνουμε ότι τα πόδια της είναι μακριά και τα δάχτυλα ξεχώρα, σε αντίθεση με τις πάπιες στις οποίες τα ενώνει η νηκτική μεμβράνη. Διαχειμάζει στο Δέλτα, όπως και σχεδόν σε όλη τη δυτική Ευρώπη, όπου μεταναστεύουν το χειμώνα τα πουλιά από τα βορειοανατολικά. Τις βλέπουμε να προστατεύουν με επιθετικότητα την περιοχή τους, χαρακτηριστικό που δεν περιορίζεται μόνο στα άλλα είδη, αφού συχνά κανγαδίζουν και μεταξύ τους. Προειδοποιούν τους εισβολείς με κατεβασμένο το κεφάλι, προβάλλοντας τον λευκό μετωπιαίο θυρεό και φουσκωμένα τα φτερά. Οι φαλαγίδες είναι συνήθως στοργικοί γονείς που μοιράζονται τους ρόλους. Παρ' όλα αυτά έχουν παρατηρηθεί και βίαιες συμπεριφορές με έναν γονιό να αρπάζει κάποιο μικρό από το κεφάλι και να το ταρακουνάει δυνατά, σκοτώνοντάς το ενίοτε. Εάν κάτι τέτοιο δε συμβεί η γονική φροντίδα διαρκεί για περίπου 30 ημέρες. Τρέφεται κυρίως με υδρόβια φυτά, που πιάνει με σύντομες βουτιές σε ρηχά νερά.

Ο καλαμοκανάς *Himantopus himantopus*, με τα μακριά λεπτά του πόδια είναι ένα από τα πιο κομψά πουλιά του Δέλτα, όπου και περιστασιακά αναπαράγεται. Διαχειμάζει στην Αφρική, ενώ το καλοκαίρι δεν μεταναστεύει βορειότερα από την νότια Ευρώπη.

Το χειμώνα τα υδρόβια πουλιά πληθαίνουν στο Δέλτα, αφού καταφθάνουν από τα βόρεια εκατοντάδες χιλιάδες αποδημητικά για να αποφύγουν το κρύο. Ανάμεσά τους και 23 είδη πάπιας, από τα 34 είδη που υπάρχουν συνολικά στην Ευρώπη. Η μεγαλύτερη σε μήκος, (φθάνει τα 71 cm) και πιο εντυπωσιακή είναι η **Βαρβάρα**. Η *Tadorna tadorna*, είναι πολύ μικρή για χήνα και πολύ μεγάλη για πάπια. Τρέφεται κυρίως στο νερό και στα λαιοποτόπια, όπως οι πάπιες και όχι όπως οι χήνες στα λιβάδια. Τα δύο φύλα μοιάζουν πολύ και τα ζευγάρια μένουν μαζί για περισσότερο από μια αναπαραγωγική περίοδο όπως οι χήνες. Από την άλλη μπορεί να κουρνιάσει στα δένδρα και να φωλιάσει σε τρύπες, όπως δεν κάνουν οι χήνες. Τέλος επιδίδεται σε θριαμβευτικές τελετουργίες και άλλες εντυπωσιακές επιδείξεις, χαρακτηριστικό των χηνών. Σας μέρδεψα, πάντως, επίσημα κατατάσσεται στις πάπιες. Συχνά φωλιάζουν σε δένδρα, σπίατα ή ακόμη και σε τρύπες που σκάβουν οι λαγοί και τα αγριοκούνελα, όπου τοποθετούν τα αυγά

Νερόκοτα *Gallinula chloropus*

Είναι κοσμοπολίτικο είδος αφού υπάρχει σε όλες τις ηπείρους, εκτός από την Αυστραλία. Στο Δέλτα του Έβρου την βρίσκουμε όλο τον χρόνο, να κολυμπάει στις πλημμυρισμένες εκτάσεις, κυνηγώντας έντομα από την επιφάνεια του νερού.

Βαρβάρα *Tadorna tadorna*

Στο Δέλτα του Έβρου διαχειμάζουν 23 από τα 34 είδη πάπιας που υπάρχουν στην Ευρώπη. Από αυτές η μεγαλύτερη είναι η Βαρβάρα *Tadorna tadorna*. Ένα από τα γνωστότερα θεάματα για τους ορνιθολόγους είναι η συγκέντρωση, με σκοπό την αλλαγή φτερών, περισσότερων από 100.000 πουλιών αυτού του είδους στον κόλπο Helgoland της βόρειας Γερμανίας κάθε Αύγουστο.

τους μέχρι και σε βάθος 3 μέτρων. Όσο το θηλυκό είναι μέσα στην τρύπα, το αρσενικό κάθεται απ' έξω και εάν προσπαθήσει να μπει, το θηλυκό του επιτίθεται.

Όταν τα μικρά εκκολαφθούν, οι γονείς τους τα οδηγούν στο νερό, όπου σύντομα οι οικογένειες ενώνονται και σχηματίζουν κοπάδια καμιά φορά με περισσότερα από 100 μικρά. Μετά από καμιά εικοσαριά μέρες, πολλά από τα ενήλικα πετούν μακριά, για να αλλάξουν τα φτερά τους, αλλά πάντα μένουν αρκετοί εθελοντές που προσέχουν τη νέα γενιά. Κάθε χρόνο τον Αύγουστο, ορνιθολόγοι από όλη την Ευρώπη πηγαίνουν στον κόλπο Helgoland της βόρειας Γερμανίας, για να παρατηρήσουν τις περισσότερες από 100.000 βαρβάρες που συγκεντρώνονται εκεί για να αλλάξουν τα φτερά τους. Περίοδο που ουσιαστικά δεν μπορούν να πετάξουν. Πολλές αρσενικές πάπιες κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας αλλάζουν τα φανταχτερά χρώματα και αποκτούν πιο γήινα ή αυτά του θηλυκού, ώστε να είναι λιγότερο ορατές από τα αρπακτικά, στα οποία αφού είναι ανίκανες να ξεφύγουν, προσφέρουν εύκολο θήραμα. Ιδιαίτερα εμφανής αυτή η παραλλαγή, είναι στις Σαρσέλες. Όταν παρατηρήσουμε το καλοκαίρι στο Δέλτα του Έβρου, τις λίγες που δεν έφυγαν για τα βόρεια, μοιάζουν όλες θηλυκές μια και τα αρσενικά αποκτούν τα χρώματα των θηλυκών. Η *Anas crecca*, είναι η μικρότερη πάπια της Ευρώπης, το μικρό μέγεθος της δίνει μεγάλη ευκινησία και είναι ικανή με ένα χτύπημα των ποδιών να απογειωθεί σχεδόν κάθετα από το νερό. Το μικρό μέγεθος, της επιτρέπει να τρέφεται σε πολύ μικρούς νερόλακκους του Δέλτα περαιριγυρισμένους από καλάμια και γι' αυτό είναι πολύ δύσκολο να την εντοπίσουμε. Είναι είδος που υπάρχει σχεδόν σε όλο το βόρειο ημισφαίριο, εκτός από την Γροιλανδία και τα νησιά του Καναδά.

Όμως στο Δέλτα του Έβρου εκτός από τα μικρά υδροβία πουλιά όπως η σαρσέλα, συναντάμε και τεράστια, όπως οι πελεκάνοι. Δύο

Ο ροδοπελεκάνος *Pelecanus onocrotalus* είναι ένα από τα πιο μεγάλα πουλιά, με ύψος έως 1,8 μέτρα και άνοιγμα φτερών έως 3,6 μέτρα. Ανήκει στα Ελληνικά είδη που απειλούνται με εξαφάνιση. Παλιότερα φώλιαζε στο Δέλτα, ενώ τώρα τον συναντάμε μόνο στην μεταναστευτική περίοδο κυρίως το καλοκαίρι.

είδη υπάρχουν στον Έβρο, ο Αργυροπελεκάνος *Pelecanus crispus* και ο Ροδοπελεκάνος *Pelecanus onocrotalus*. Και τα δύο είδη μετά τις επεμβάσεις και την συρρίκνωση των βιοτόπων, δε φωλιάζουν πια στο Δέλτα. Αργυροπελεκάνοι υπάρχουν σε όλη τη διάρκεια του χρόνου στις λιμνοθάλασσες του Δέλτα. Οι ροδοπελεκάνοι είναι πιο σπάνιοι και τους συναντάμε κυρίως το καλοκαίρι. Είναι από τα μεγαλύτερα πουλιά του κόσμου με άνοιγμα φτερών έως 3,6 μέτρα και μήκος σώματος έως 1,8 μέτρα. Σύμφωνα με το “Κόκκινο Βιβλίο” των απειλούμενων σπονδυλόζωων της Ελλάδας, βρίσκονται ανάμεσα στα 12 που κινδυνεύουν με άμεση εξαφάνιση. Τους βλέπουμε να ψαρεύουν στις λιμνοθάλασσες βουτώντας το κεφάλι τους κάθε τόσο, αφού χρειάζονται περισσότερο από ένα κιλό ψάρι την ημέρα. Στην αναπαραγωγική περίοδο το καλοκαίρι το πρόσωπο των

ενήλικων χρωματίζεται έντονα. Η περιοχή γύρω από τα μάτια γίνεται ροζ και το ράμφος αποκτά μπλε, κίτρινους, κόκκινους γκριζούς και πορτοκαλί στο κάτω μέρος χρωματισμούς. Πολλά πουλιά τον χειμώνα μεταναστεύουν στην Αφρική. Παρ' όλο που το είδος εξαπλώνεται μέχρι την Ινδία και το Βιετνάμ, στην Ευρώπη υπάρχει μόνο στην Ελλάδα, τη Ρουμανία και στα νότια της Ρωσίας.

Άλλος ένας μεγάλος καλοκαιρινός επισκέπτης του Δέλτα είναι ο Πελαγός *Ciconia ciconia*. Το κοινό αυτό πουλί της Ελληνικής υπαίθρου φθάνει την άνοιξη στο Δέλτα και παραμένει όλο το καλοκαίρι. Μεγάλοι πληθυσμοί συγκεντρώνονται στο τέλος του καλοκαιριού στην περιοχή Βάλτος - Αρμύρες του δυτικού Δέλτα, λίγο πριν μεταναστεύσουν και τότε ο αέρας γεμίζει από το χαρακτηριστικό κροτάλισμα του ράμφους τους. Ένα από τα παρυδάτια πουλιά, που σίγουρα θα δει όποιος επισκεφθεί το Δέλτα, είναι ο Κορμοράνος, ο *Phalacrocorax carbo*. Περισσότερα από 300 ζευγάρια φωλιάζουν σε μια μεγάλη αποικία πάνω στα αμμοβούνια του ανατολικού Δέλτα. Είναι κομμοπολιτικό είδος, αφού υπάρχει εκτός από την Ευρώπη και στη βορειοανατολική Αμερική, την Αφρική, την Ασία και την Αυστραλία. Τους βλέπουμε παντού να ψαρεύουν βουτώντας στο νερό. Στην αρχή της περιόδου του ζευγαρώματος, το αρσενικό καταλαμβάνει κάποια θέση που υπερασπίζεται με πάθος, φρουρώνοντας το στήθος και κραυγάζοντας όταν πλησιάσει κάποιο άλλο και προσελκύει το θηλυκό με ανοιχτά φτερά και φτερουγίσματα. Ο πιο συχνός του γείτονας είναι ο καστανοκέφαλος γλάρος *Larus ridibundus*, που όμως έχει καφέ κεφάλι μόνο το καλοκαίρι, ενώ το χειμώνα αυτό ασπρίζει και μένουν μόνο μερικές σκούρες κηλίδες.

Στο Δέλτα, εκτός από τα παρυδάτια, μπορούμε να παρατηρήσουμε ένα μεγάλο αριθμό αρπακτικών. Πιο συχνά βλέπουμε τις γερακίνες ή ποντικοβαρβακίνες, που είναι και το πιο κοινό μεσαίου μεγέθους αρπακτικό στην χώρα μας. Κυνηγάει παντού, πάνω από τα χωράφια, τις λιμνοθάλασσες, τα λιβάδια, προσπαθώντας να πιάσει ποντίκια, βατράχια, νεαρά πουλιά, έντομα και σκουλήκια. Υπάρχουν 4 υποείδη, το *B. B. Buteo* υπάρχει στην κεντρική και δυτική Ευρώπη, το *B.B. Arigoni* στην Κορσική και τη Σαρδηνία, το *B. B. Menetriesii* στην Κριμαία και τον Καύκασο και το *B. B. Vulpinus*, που είναι

λίγο μικρότερο στα ανατολικά. Τα δικά μας γεράκια ανήκουν στο τελευταίο υποείδος. Στην Ευρώπη υπολογίζεται ότι υπάρχουν συνολικά περί τα 500.000 ζευγάρια. Τα πουλιά της βόρειας Ευρώπης μεταναστεύουν το χειμώνα, αλλά όχι όσα ζουν στη χώρα μας.

Πολύ πιο σπάνιος είναι ο Φιδιαετός, ο *Circetus gallicus*, είναι ένας μεγάλος αετός με μήκος έως 67 cm και άνοιγμα φτερών έως δύο μέτρα. Επισκέπτεται το Δέλτα τους καλοκαιρινούς μήνες αφού ξεχειμωνιάσει στην Αφρική, όπου υπάρχουν και δύο υποείδη ο *Circetus Beau-douini* και ο *Circetus pectoralis*. Οι κύριοι μεταναστευτικοί του δρόμοι από και προς την Ευρώπη περνούν από το Γιβραλτάρ και το Βόσπορο, όπου στις 26 Σεπτεμβρίου του 1971 μετρήθηκαν να περνάνε 850 πουλιά.

Το όνομά του οφείλεται στο ότι, η κύρια λεία του είναι τα ερπετά. Η μεγαλύτερη επιτυχία από τις φωτογραφίες μου στον Έβρο, ήταν πως κατάφερα, μετά από πολλές προσπάθειες και ώρες αναμονής, να φωτογραφίσω ένα από αυτά τα πανέμορφα αρπακτικά με τα μεγάλα κίτρινα μάτια, την ώρα που απογειώνονταν από έναν ξύλινο φράχτη προστά σε ένα καλαμιώνα.

Τα **95.000 στρέμματα** του Δέλτα του Έβρου όπου έχουν παρατηρηθεί τουλάχιστον **314** είδη πουλιών, με τις συμβάσεις του Ραμσάρ και της Βαρκελώνης, χαρακτηρίστηκαν **Περιοχή Ειδικής Προστασίας** από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από τη συνολική έκταση τα 69.000 στρέμματα είναι καταφύγιο θηραμάτων. Με κοινή Υπουργική απόφαση του 1998 αποφασίστηκαν μέτρα για την προστασία του. Στην Τραϊανούπολη, που απέχει 14 χιλιόμετρα από την Αλεξανδρούπολη, λειτουργεί κέντρο πληροφόρησης με μόνιμη φωτογραφική έκθεση και αίθουσα προβολής. Από το κέντρο ξεκινούν οργανωμένες ξεναγήσεις στο Δέλτα. Το τηλέφωνο του κέντρου είναι 25510-61100.

Από την επικοινωνία μου με δύο στελέχη του κέντρου, την κ. **Μακρυγιάννη** και τον κ. **Αθανασιάδη** και από την προθυμία τους να με βοηθήσουν στις φωτογραφίες, κατάλαβα πόσο αγαπούν και προσπαθούν να προστατέψουν τον πολύτιμο θησαυρό του τόπου τους και όλης της Ελλάδας που λέγεται Δέλτα του Έβρου. Έφυγα από την περιοχή, με την αίσθηση ότι είδα και φωτογράφησα ένα ελάχιστο κομμάτι από το θαύμα της ζωής που συντελείται εκεί και μια αφάνταστη επιθυμία να επιστρέψω.

Φιδαετός *Circaetus gallicus*

Υψώνοντας τα φτερά του, που φθάνουν σε άνοιγμα τα 2 μέτρα, ένας φιδαετός *Circaetus gallicus* ετοιμάζεται να απογειωθεί από έναν φράκτη στο Δέλτα του Έβρου. Στο δάσος της Δαδιάς φωλιάζουν περίπου 40 ζευγάρια που κυνηγούν ερπετά στην ευρύτερη περιοχή.

